

AGROBIZNES, FAN VA TEXNOLOGIYALAR

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON
JURNALI

Агробизнес, наука и технологии

Agribusiness, science and technology

№ 083688

ISSN:
3060-5245

Toshkent-2026

Platform & workflow by
OJS / PKP

BOSH MUHARRIR

Oblomuradov Narzullo Naimovich – i.f.d. (DSc), professor.

Bosh muharrir o'rinbosarlari:

Islamov Soxib Yaxshibekovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Sultonov Kamoliddin Sadriddinovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Farmonov To'liqin Xayitmurodovich – i.f.d. (DSc), professor.

Muharrir:

Beglayev Uchqun Xurramovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent.

Tahrir hay'atining xalqaro a'zolari:

Kusainov Xalel Xaymullayevich – i.f.d. professor (Qozog'iston davlat texnologiya universiteti)

Vilija Aleknevičienė – i.f.d. professor (Universitet Vitovta Velikogo)

Gilbert Ludwig – professor, (Jamk University of Applied Sciences)

Bobojonov Ixtiyor Baxtiyorovich – i.f.d. professor (Germaniyaning Leybnits nomidagi Markaziy Osiyoda qishloq xo'jaligini rivojlantirish instituti (IAMO))

Daiva Makutenene – professor, (Vitautas Magnus universiteti, Litva)

Xaitboyeva Nargiza Alikulovna – i.f.d. dotsent (Tojikiston davlat huquq, biznes va siyosat universiteti)

Tahrir hay'ati:**08.00.00-Iqtisodiyot fanlari:**

Gulyamov Saidasror Saidaxmedovich – i.f.d. (DSc), professor;

Saidov Muxammad-Ali Xakimovich – i.f.d. (DSc), professor;

Rustamova Iroda Baxramjanovna – i.f.d. (DSc), professor;

Ochilov Ilhom Sayitqulovich – i.f.d. (DSc), professor;

Askarov Nazimjon Niyozovich – i.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Altinbek Yangibayevich – i.f.d. (DSc), professor;

Boltayev Abror Sayitmuradovich – i.f.d. (DSc), dotsent;

Abduvasikov Abduaziz Abdulazizovich – i.f.n. professor;

Mamadiyarov Dilshad Uralovich – i.f.n. dotsent;

Achilov Mashrab Ulug'bekovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Galimova Feryuza Rafikovna – i.f.n. dotsent;

Odilova Dilnozaxon Barnayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Yangiboyev Dilshod G'ulomovich – i.f.f.d. (PhD);

Saidova Dildora Nurmatovna – i.f.n. dotsent;

Dexkanova Nilufar Sagdullayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Roziqov Jahongir Mustaqim o'g'li – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Boltayev Nurali Shiramatovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Ibragimova Madina Ismoilovna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Javliyev Nuriddin Bektemir o'g'li – i.f.f.d. (PhD).

06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari:

Shokirov Alisher Djuraboyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Mardanov Husniddin Xolbozorovich – q.x.f.d. (DSc);

Abdiyev Fozil Rashidovich – q.x.f.d. (DSc);

Sattorov Maqsud Axtamovich – q.x.f.d. (DSc);

Yuldashov Nurbek Ergashovich – v.f.d. (DSc);

Xalmirzayev Dilmurad Kamilovich – q.x.f.d. (DSc), dotsent;

Namazov Ixtiyor Choriyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Xudayqulov Jonibek Bozarovich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Eshonqulov Jamoliddin Saporboy o'g'li – q.x.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Anvar Kodirullayevich – b.f.n., katta ilmiy xodim;

Atabayev Ma'ruf Maxmudovich – q.x.f.n. professor;

Safarov Asqar Asadullayevich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Mustafakulov Davron Mamatqulovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Kasimov Botir Sadriddinovich – q.x.f.f.d. (PhD);

Akramov Umidilla Ikramdjanovich – q.x.f.n. dotsent;

Elboboyev Abdug'ani Shuxrat o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Muxammadov Yo'ldoshbek Akmal o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Maxmudova Shaxnoza Abdufattaxovna – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Idrisov Xusanjon Abdujabborovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent.

MUASSIS

Toshkent davlat agrar
universiteti

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

Manzil: Toshkent viloyati, Qibray tumani, Universitet ko'chasi, 2-uy.

Jurnalning telegram manzili:

t.me/agrobiznes_elektronjurnal

E-mail: licht-1989@mail.ru

Jurnalning rasmiy sayti:

<https://www.agrobiznesjournal.uz>

Tel: +(998) 93 439 30 00

JURNALNING ILMIYLIGI:

Ma'lumot uchun, OAK Rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

Elektron nashr, 973 sahifa.
E'lon qilishga 2026-yil
30-sentabrda ruxsat etildi.

MUNDARIJA

IQTISODIYOT FANLARI

КУРПАЯНИДИ КОНСТАНТИН ИВАНОВИЧ

Стратегии цифровой трансформации в Европейском союзе и потенциал институционального трансфера Французского опыта в Узбекистан.....11

ERGASHEV RUSTAM RAJABOVICH

Ilmiy ishlanmalar asosida Spin-off korxonalarini tashkil etish va rivojlantirishning bosqichli boshqaruv modeli.....25

ABDURAXMANOVA MUQADDAS TOXTASINOVNA

Temir yo'l transporti korxonalarida ekologik-iqtisodiy samaradorlikni oshirishning ilg'or mexanizmlari.....34

ABDULLAYEV ILYOS AXMADOVICH, JABBOROV JAMOLIDDIN MUXAMMADJON O'G'LI

Surxondaryo viloyatida demografik jarayonlarning statistik tahlili.....44

XASANOV SANJARBEK ABDUMANNOBOVICH

Sanoat korxonalarida raqamli transformatsiya darajasini baholash uslubiyoti ("Farg'onaazot" AJ misolida).....50

ABDURAZAKOVA NARGIZA RIXSIBAYEVNA

Aksiyadorlik jamiyatlarida xususiy kapital rentabelligiga ta'sir etuvchi omillar: O'zbekistonning uchta aksiyadorlik jamiyati misolida panel tahlil.....57

SULTANOVA ZUXRA JAKSILIKOVNA

Qaraqalpaqstan Respublikasida region ekonomikasini rivojlantirishda IT park xizmatini amalga oshirish masalalari hamda paydalanilgan mumkinliklari.....69

ERGASHEV G'IYOS BAXROM O'G'LI

Mamlakat qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksportining yalpi ichki mahsulotdagi ulushini oshirish zarurati.....76

URMANOVA UMIDA XAKIMDJANOVNA

Sanoat tarmoqlariga investitsiyalarni jalb etish holati va rivojlanish tendensiyalari.....87

SHAMSIDDINOVA DILNOZA SHAVKAT QIZI

O'zbekiston charm poyabzal korxonalarida milliy brend qiymatini oshirishning marketing mexanizmlarini takomillashtirish.....97

MUSAYEV OZODJON SHAVKAT O'G'LI

Mehnat resurslarini boshqarishning zamonaviy usullari va ularning iqtisodiy samaradorligi.....106

XALIKCHAYEVA SADOKAT

Qum-shag'al mahsulotlarini realizatsiya qilishda soliq bazasini aniqlash metodologiyasi "Minimal narx" mexanizmining tatbiq chegaralarini takomillashtirish masalalari.....113

XUSANOV SHUXRAT BURXANOVICH

Moliyaviy hisobotlarni qalbakilashtirish xavfi ko'rsatkichlari tizimini ishlab chiqish.....122

QUDRATOV ALISHER ALIJANOVICH, QODIRQULOVA SEVINCH TOIR QIZI

Qishloq xo'jaligida dukkakli mahsulotlarni yetishtirishda davlatning iqtisodiy tutgan o'rni.....133

IKROMOVA IRODA

Transport logistika korxonalari va koridorlari samaradorligini oshirishda milliy logistikani boshqarish markazi platformasi.....139

AXMADOVA IRODA MUZAFFAR KIZI

The economic role of professional tour guides in enhancing the quality of ecotourism services.....153

SODIQOVA NIGORA TURAYEVNA

Suv resurslari cheklangan sharoitda hududiy ixtisoslashuvni takomillashtirish bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan O'zbekiston sharoitida foydalanish.....165

АСРОРОВА МАВЛУДА АБДУШУКУРОВНА

Кадровый потенциал в системе государственной научно-инновационной политики: сравнительный анализ опыта зарубежных стран.....175

KULIBOYEV AZAMAT SHONAZAROVICH

Davlat tibbiyot tashkilotlarida tibbiy xizmatlar kalkulyatsiyasini shakllantirish va xarajatlar hisobining uslubiy muammolari.....193

UMAROV JAVOHIR BAHODIR O'G'LI

Tovar operatsiyalari hisobini avtomatlashtirishda integratsiyalashgan axborot tizimlarining roli: jahon tajribasi misolida.....204

KADIROVA LAZOKAT YUREVNA

Davlat moliyaviy nazorati jarayonlarini sun'iy intellekt yordamida riskka yo'naltirilgan raqamli nazorat modeli asosida takomillashtirish.....212

BAXSHULLOYEV FERUZBEK

The economics of digital water management: a critical review.....226

TO'XTAYEV UMIDJON SHUHRAT O'G'LI

Xususiy tibbiy xizmatlar raqobatbardoshligini oshirish iqtisodiy mexanizmi amal qilish tamoyillari.....236

RAXIMOV ANVAR NORIMOVICH, MIRZAYOROVA HURIYAT

UBAYDULLAYEVNA

Qashqadaryo viloyatida qishloq xo'jaligi tadbirkorligi samaradorligidagi hududiy tafovutlarni baholash.....244

XURRAMOV XOLBEK XURRAM O'G'LI

O'zbekistonning janubiy hududlarida anorchilik tarmog'ining rivojlanish tendensiyalari.....251

ABDUSHEROZOVA MADINA SODIQJON QIZI

Agrologistika korxonalarini rivojlantirish va shartnomaviy munosabatlarni takomillashtirish.....258

ZARIKEYEVA MIYASAR MARATOVNA

Ekonometrik modellashirishda endogenlik muammosi: nazariy yondashuvlar va zamonaviy baholash usullari.....264

KODIROVA GAVHAROIY QUTBIDINOVNA

Sanoat korxonalarining tashkiliy va iqtisodiy xususiyatlari.....276

DJURAYEVA RUXSORA NEMATILLOYEVNA

Qishloq joylarida aholi turmush farovonligini yaxshilash va bandligini ta'minlash yo'llari (Buxoro viloyati misolida).....283

SULTANOV BAXODIR FAYZULLAYEVICH, SULTANOV AZIZBEK BAXODIR

O'G'LI

Qishloq xo'jaligida melioratsiyadan yashil-raqamli transformatsiyagacha: evolyutsion rivojlanish va boshqaruv modeli.....290

BAYMURATOVA ZINA AQILBEKOVNA

Improving the credit risk management system in commercial banks.....299

SHERQO'ZIYEVA UMIDA ULUG'BEK QIZI

Sun'iy intellekt ta'sirida mehnat bozori: texnologik ishsizlik, kasblar qayta taqsimlanishi va inson kapitaliga yangi talablar.....308

MASHARIPOVA SARVINOZ

Sanoat tarmoqlarida yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida energiya tejamkorligini oshirishda xorij tajribasi.....320

ACHILOV MASHRAB ULUG'BEKOVICH

Intensiv bog'dorchilikni modernizatsiyalashning resurs-integratsiyalashgan mexanizmi.....328

ABDULLAEV MUZAFFAR ABDUJABBAROVICH, KARIEVA GULNORA

ABDULLAEVNA, NARINBAEVA GULNORA KARIMOVNA

Prospects for the formation of the economic mechanism of innovation policy in the regions.....335

ABDULLAYEVA SHAXNOZA ERKINOVNA

O'zbekistonda ijtimoiy himoya tizimida sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalardan foydalanish istiqbollari.....345

MAVRULOV RAVSHAN NEMATJONOVICH

Farg'ona vodiysidagi kichik biznes subyektlari faoliyati samaradorligini baholash.....351

QUDRATOV BAHODIR G'AYBULLAEVICH

Buxoro viloyatida elektron xizmatlarni rivojlantirishning hududiy iqtisodiy o'sishga ta'siri.....360

AZIZKHODJA AMONOVICH SHARIPOV

Ownership structure, marketing innovation and market performance in Uzbekistan: evidence from 2020–2025.....369

ABDULLAYEV ILYOS AXMADOVICH, HAMROYEV SAMANDAR ANVAR O'G'LI

O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan oliy ta'lim tashkilotlari statistik ko'rsatkichlar va ularning dinamikasi.....377

ZAFAR QODIROV ABDIVAXOBOVICH

The economic nature, necessity, classification, characteristics, and theoretical foundations of long-term asset valuation.....385

BOBOBEKOV BAXROM KAXXAROVICH

Raqamli iqtisodiyot sharoitida joriy aktivlarni tahlil qilishning axborot ta'minotini takomillashtirish va undan samarali foydalanish usullari.....397

KADIROVA MARALJON MATYAKUBOVNA

Innovatsion faoliyat asosida tekstil korxonalari raqobatbardoshligini baholash va rivojlantirish mexanizmlari.....403

MUSAYEVA NIGORA NURIDDINOVNA

Iqtisodiy taraqqiyotning yangi bosqichida O'zbekistonning rivojlanish modeli.....415

YORBEKOVA DILOROM MUXAMMADKULOVNA

Raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobi metodikasini takomillashtirish masalalari.....422

MUHAMMAD UMAR ASLAM

Agritourism as a driver of sustainable rural development in Uzbekistan: economic, environmental and socio-cultural perspectives.....431

XUDAYBERDIYEVA FILYURA MIRZAMASHRABOVNA

Yangi O'zbekiston taraqqiyotida yashil iqtisodiyot va barqaror rivojlanish.....445

ISOQOV HASAN ABDUXALIMOVICH

Qashqadaryo viloyatida oziq-ovqat sanoati innovatsion rivojlanishining ko'p omilli ekonometrik modelini ishlab chiqish.....454

SAGIEVA MOLDIR ORAZBAY QIZI, MADREYMOVA ALTINAY SARSENBAEVNA

Qoraqalpog'iston Respublikasida tashqi savdo va eksport salohiyatining hududiy iqtisodiy o'sishdagi roli.....464

ULUG'MURODOV FARXOD FAXRIDDINOVICH

Elektron savdo xizmatlarida qaytarish va sotuvdan keyingi xizmatlarni takomillashtirishning iqtisodiy ahamiyati.....472

NAVRUZ ISLAMOV

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimini boshqarish strategiyalarining nazariy asoslari va ularni tasniflashga yondashuvlar.....481

RAIMBERDIYEV SAMANDAR SHERZOD O'G'LI

Tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish.....490

YO'LDOSHEVA MOHICHEHRA MUSURMON QIZI

Kambag'allikni qisqartirishda tomorqa xo'jaliklarini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy zarurati: muammolar va ilmiy yondashuvlar.....502

NORMURODOV SARVAR NORBOY O'G'LI

Mamlakatimizda eksport imkoniyatlarini kengaytirish va qishloq xo'jaligini rivojlantirish.....509

XABILOV DJAXONGIR XAKIMOVICH

Budjet tashkilotlarida hisob siyosati sifatini baholashning takomillashtirilgan konseptual modeli.....518

MAMATMUMINOV XOLBEK OMONOVICH

Hududlar iqtisodiy rivojlanishidagi nomutanosibliklarni kamaytirish va mintaqaviy raqobatbardoshlikni oshirish yo'llari.....525

NAVRUZ-ZODA BAXTIYOR NEGMATOVICH, TOXIROV JAVLON RAXIMOVICH

Savdo xizmatlari raqobatbardoshligini oshirishda raqamli marketingdan samarali foydalanishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....533

SOTIBOLDIYEVA DILRABO SHUXRATOVNA

O'zbekistonda inson kapitaliga kiritilayotgan investitsiyalarning samaradorligini baholashdagi mavjud muammolar va ularning yechimlari.....546

SIROJOV OXUNJON ODIL O'G'LI

Buxoro viloyati savdo korxonalari raqobatbardoshligini oshirishda marketing mexanizmini takomillashtirish: raqamli imkoniyatlar va xorijiy tajriba.....552

XABILOV DJAXONGIR XAKIMOVICH

Byudjet tashkilotlarida hisob siyosatining nazorat va axborot funksiyalarini kuchaytirish.....566

YULDASHOV AZIZ AVAZOVICH

Korxona raqobatbardoshligini oshirishda strategik inson resurslarini boshqarishning ahamiyati.....572

JURAYEVA ZILOLA TUROBOVNA

O'zbekistonda sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish sharoitida inson kapitalining raqamli iqtisodiyot rivojlanishiga ta'sirini ekonometrik baholash.....582

TURDIYEV ABDULLO SAGDULLAEVICH

O'zbekiston hududlarida qurilish materiallariga talab muhiti omillarining panel bahosi.....592

TO'RAYEVA SEVINCH SIROJIDDINOVNA

Olmalik kon-metallurgiya kombinatida investitsion loyihalarni moliyalashtirish samaradorligini oshirish mexanizmlari.....602

JOMOLOV MUZAFFAR MIRZOXITOVICH

Hududlarda investitsiyalar samaradorligini kompleks baholash uslubiyoti: Toshkent viloyati shahar va tumanlari misolida.....608

KABILOVA ZEBO BABAKULOVNA

Surxondaryo viloyatining hududiy ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti va mehnat resurslari salohiyatini tahlili.....620

QISHLOQ XO'JALIGI FANLARI

TURDALIYEV AVAZBEK TURDALIYEVICH, YIGITALIYEV OBLOYOR

DONIYORJON O'G'LI

Anor (*Punica Granatum* L) ekilgan maydonlarda tuproq biologik faolligi ko'rsatkichlarining meva hosildorligi va sifatiga ta'siri.....628

SOTIBOLDIYEVA GO'ZALXON TOLIBJONOVNA, MIRKOMILOV ABOBAKIR

DILSHODJON O'G'LI

Kolmatajlangan och tusli bo'z tuproqlarda biomikrolarning selektivligi.....634

BAUETDINOVA INABAT SATULLAEVNA, TEULIEV JAKSILIK BEGDULLAEVICH,

ALLANAZAROV SULTANBEK REYPAZAROVICH

Kuzgi bug'doyni yomg'irlatib sug'orish va oziqlantirish me'yorlarining tuproq suv o'tkazuvchanligiga ta'siri.....643

OCHILDIYEV O'TKIR OLLANAZAROVICH, MUSURMONOV AZZAM

TURDIYEVICH, ABDUG'ANIYEV ULUG'BEK BURXONIDDIN O'G'LI, AMINJONOV

BUNYODBEK BAXRAMJON O'G'LI, TURAPOV URAL YUSUPOVICH, SAYFIEV

SHERZOD BEKNAZAROVICH

Tok tuplaridagi hosil yuklamasi me'yorini belgilash va uning hosildorlikka ta'sirini ilmiy asoslash.....649

MUSAYEV MANSUR SAMANDAROVICH, RAVSHANOV MIRJALOL

Ma'danli o'g'itlar me'yorlarining bahorgi bug'doy navlari don hosildorligiga ta'siri.....655

SOTIBOLDIYEVA GO'ZALXON TOLIBJONOVNA, MIRKOMILOV ABOBAKIR

DILSHODJON O'G'LI

Kolmatajlangan tuproqlarda paragenetik elementlarning geokimyoviy xususiyatlari: Ca va Sr misolida.....660

IDIYEVA XADICHA FAXRIDINOVNA

O'rmon fondi yerlarining raqamli kadastr pasportini gat asosida shakllantirish (Kogon tumani misolida).....667

XALILOVA KAMOLA ABDULXODI QIZI, TUXTAYEVA DINORA NAVRUZOVNA

O'zbekistonda qarag'ay (*Pinus* L.) seleksiyasi va unga qo'yiladigan talablar.....677

UO'K: 123.00-456.257

OLMALIQ KON-METALLURGIYA KOMBINATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI MOLIALASHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI

TO'RAYEVA SEVINCH SIROJIDDINOVNA

Olmalik kon-metallurgiya kombinati,

Bank-moliya akademiyasi magistri

E-mail: sevinchsirojiddinnovna29@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0008-6213-318X>

Annotatsiya. Maqolada Olmalik kon-metallurgiya kombinati (OKMK) misolida yirik sanoat korxonalarida investitsion loyihalarni moliyalashtirish samaradorligini oshirish mexanizmlari tadqiq etilgan. Tadqiqotda loyiha moliyalashtirish manbalari, kapital qiymati, risklarni taqsimlash, pul oqimlarini rejalashtirish, xalqaro moliya institutlari va tijorat banklari kreditlaridan foydalanish, korxonaning o'z mablag'lari ulushini optimallashtirish hamda raqamli monitoring tizimlarini joriy etish yo'nalishlari tahlil qilindi. OKMKning ochiq ma'lumotlarida keltirilgan 2025-yil I chorak investitsiya loyihalari ko'rsatkichlari asosida moliyalashtirish tarkibi baholandi. Natijada loyiha portfelini ustuvorlashtirish, WACC asosida moliyaviy mezonlarni belgilash, bosqichma-bosqich moliyalashtirish, valyuta risklarini xedjirlash va KPIga asoslangan monitoring tizimi taklif qilindi. Ushbu yondashuvlar kapitaldan foydalanish samaradorligini oshirish, moliyaviy risklarni kamaytirish va investitsiya loyihalarining o'z vaqtida amalga oshirilishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: investitsion loyiha, loyiha moliyalashtirish, OKMK, kapital qiymati, WACC, NPV, IRR, risk, xorijiy kredit, raqamli monitoring.

Аннотация. В статье исследованы механизмы повышения эффективности финансирования инвестиционных проектов на примере Алмалыкского горно-металлургического комбината (АГМК) как крупного промышленного предприятия. Проанализированы источники финансирования проектов, стоимость капитала, распределение рисков, планирование денежных потоков, использование кредитов международных финансовых институтов и коммерческих банков, оптимизация доли собственных средств предприятия, а также направления внедрения цифровых систем мониторинга. На основе показателей инвестиционных проектов АГМК за I квартал 2025 года, представленных в открытых источниках, оценена структура финансирования. В результате предложены приоритизация портфеля проектов, установление финансовых критериев на основе WACC, поэтапное финансирование, хеджирование валютных рисков и внедрение системы мониторинга на основе KPI. Данные подходы способствуют повышению эффективности использования капитала, снижению финансовых рисков и обеспечению своевременной реализации инвестиционных проектов.

Ключевые слова: инвестиционный проект, проектное финансирование, АГМК, стоимость капитала, WACC, NPV, IRR, риск, иностранный кредит, цифровой мониторинг.

Abstract. The article examines mechanisms for improving the efficiency of investment project financing using the Almalyk Mining and Metallurgical Complex (AMMC) as an example of a large industrial enterprise. The study analyzes project financing sources, cost of capital, risk allocation, cash flow planning, the use of loans from international financial institutions and commercial banks, optimization of the enterprise's own-funds share, and the introduction of digital monitoring systems. Based on publicly available indicators of AMMC investment projects for the first quarter of 2025, the financing structure was assessed. As a result, the study proposes project portfolio prioritization, the establishment of financial criteria based on WACC, stage-by-stage financing, foreign exchange risk hedging, and the implementation of a KPI-based monitoring system. These approaches are aimed at increasing the efficiency of capital utilization, reducing financial risks, and ensuring the timely implementation of investment projects.

Keywords: investment project, project financing, AMMC, cost of capital, WACC, NPV, IRR, risk, foreign loan, digital monitoring.

KIRISH

O'zbekiston sanoatining modernizatsiyasi va xomashyoni chuqur qayta ishlashga yo'naltirilgan yirik investitsiya loyiholari uzoq muddatli va barqaror moliyalashtirish mexanizmlarini talab qiladi. "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonunda investitsiya faoliyatining huquqiy asoslari, investorlar huquqlarining kafolatlari va investitsiya loyihalarini amalga oshirish tamoyillari belgilangan (1). Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasida esa sanoatda yuqori qo'shilgan qiymat yaratish, xususiy va xorijiy investitsiyalarni keng jalb etish hamda yirik korxonalarni transformatsiya qilish ustuvor vazifa sifatida ko'rsatilgan (2).

OKMK mamlakatning yirik kon-metallurgiya korxonalaridan biri bo'lib, uning investitsiya portfelida "Yoshlik-I" konini o'zlashtirish, yangi metallurgiya quvvatlarini yaratish, boyitish fabrikalari va energetika infratuzilmasini barpo etish kabi kapital sig'imi yuqori loyihalar mavjud. Korxonaning 2025-yil I chorak bo'yicha ochiq ma'lumotlarida to'qqizta yirik loyiha qiymati jami 13,6 mlrd AQSH dollariga yaqin ekani, chorak davomida 205,4 mln dollar moliyalashtirish amalga oshirilgani ko'rsatilgan (3). Bu ko'lam loyiha moliyalashtirishni faqat mablag' jalb etish vazifasi sifatida emas, balki kapital narxi, risk, likvidlik va qaytish ko'rsatkichlarini integratsiyalashgan boshqarish masalasi sifatida ko'rishni taqozo etadi.

Tadqiqotning maqsadi - OKMK investitsion loyihalarini moliyalashtirish samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi tashkiliy-iqtisodiy va moliyaviy mexanizmlarni ishlab chiqish hamda ularni amaliy ko'rsatkichlar asosida asoslashdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Mahalliy iqtisodiy adabiyotlarda investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning asosiy masalalari kapital qo'yilmalar manbalari, kreditlash tamoyillari, investitsiya risklari va loyiha samaradorligini baholash bilan bog'liq holda yoritilgan. A.Vahobov, Sh.Xajibakiyev va N.Muminov xorijiy investitsiyalarning milliy iqtisodiyotga jalb qilinishi, kapital oqimlari va investitsion muhitning moliyalashtirish qarorlariga ta'sirini tizimli ravishda tahlil qilgan (4). N.G'ozibekov investitsiyalarni moliyalashtirishda ichki resurslar, bank kreditlari va tashqi qarz mablag'lari o'rtasidagi optimal nisbat masalasiga alohida urg'u beradi (5).

Xalqaro adabiyotlarda loyiha moliyalashtirish maxsus maqsadli tuzilma, kelajakdagi pul oqimlariga tayangan kreditlash va risklarni shartnomaviy taqsimlash tizimi sifatida ko'riladi. Gatti yirik infratuzilma va sanoat loyihalarida risklarni kreditor, sponsor, pudratchi va sug'urtalovchi o'rtasida oqilona taqsimlash moliyalashtirish narxini pasaytirishini ko'rsatadi (8). Brealey, Myers va Allen esa kapital qiymati, NPV, IRR va WACC ko'rsatkichlarini investitsiya qarorlarining tayanch mezonlari sifatida asoslaydi (9). OECD tahlillarida ham yirik davlat ishtirokidagi korxonalarda investitsiya boshqaruvi, shaffoflik,

korporativ boshqaruv va davlat kafolatlari bilan bog'liq fiskal risklarni nazorat qilish muhimligi qayd etiladi (10).

Mavjud tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kon-metallurgiya kabi uzoq siklli tarmoqlarda samaradorlikni oshirish uchun faqat arzon kredit izlash yetarli emas. Moliyalashtirish muddatlari loyihaning pul oqimi bilan uyg'unlashtirilishi, valyuta risklari cheklanishi, kapital tarkibi optimallashtirilishi va har bir bosqich uchun aniq natijaviy ko'rsatkichlar belgilanishi kerak. Mazkur maqolada ushbu yondashuvlar OKMKning ochiq loyiha ma'lumotlari bilan bog'lanib, amaliy mexanizm sifatida shakllantiriladi.

MATERIALLAR VA USULLAR

Tadqiqotda tizimli tahlil, taqqoslash, moliyaviy koeffitsiyentlar usuli, gorizont va tarkibiy tahlil, loyiha moliyalashtirish tamoyillari hamda ekspert-analitik yondashuvdan foydalanildi. Empirik baza sifatida OKMKning rasmiy veb-saytida e'lon qilingan 2025-yil I chorak investitsiya loyihalari bo'yicha ochiq ma'lumotlar olindi (3,6). Ushbu ma'lumotlarda loyihalarning shartnoma qiymati, qurilish-montaj ishlari, moliyalashtirish summasi va manbalari keltirilgan.

Moliyalashtirish samaradorligini baholashda quyidagi mezonlar asosiy deb olindi: 1) kapitalning o'rtacha tortilgan qiymati (WACC); 2) sof joriy qiymat (NPV); 3) ichki rentabellik normasi (IRR); 4) qarzga xizmat ko'rsatish koeffitsiyenti (DSCR); 5) moliyalashtirishning o'z vaqtida bajarilishi; 6) loyiha bosqichlarining reja-fakt tafovuti; 7) valyuta va foiz stavkasi risklari. Shuningdek, moliyalashtirish manbalari tarkibining diversifikatsiya darajasi baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

2025-yil I chorak ochiq ma'lumotlari OKMK investitsiya portfelida eng katta kapital talab qiluvchi yo'nalishlar "Yoshlik-I" konini o'zlashtirish va unga bog'liq ishlab chiqarish infratuzilmasi ekanini ko'rsatadi. "Yoshlik-I" 1-bosqich birinchi navbatining shartnoma qiymati 4,62 mlrd dollar, yangi metallurgiya zavodi 2,55 mlrd dollar, MBF-4 va infratuzilma obyektlari esa 5,3 mlrd dollar etib ko'rsatilgan (3).

1-jadval

OKMKning ayrim yirik investitsiya loyihalari bo'yicha moliyalashtirish ko'rsatkichlari (2025-yil I chorak)

Loyiha	Qiymati, mln \$	Moliyalashtirish, mln \$	O'z mablag'i, mln \$	Xorijiy kredit, mln \$	Topshirish muddati
Yoshlik-I, 1-bosqich 1-navbat	4620,4	166,3	68,4	97,9	2025
Yangi metallurgiya zavodi	2550,0	5,8	0,5	5,3	2027
MBF-4 va infratuzilma	5300,0	28,7	28,7	0,0	2028
Asosiy quvvatlarni rekonstruksiya qilish	458,6	2,1	2,0	0,1	2025
500 MVt quyosh FES	220,0	2,1	0,0	2,1	2027

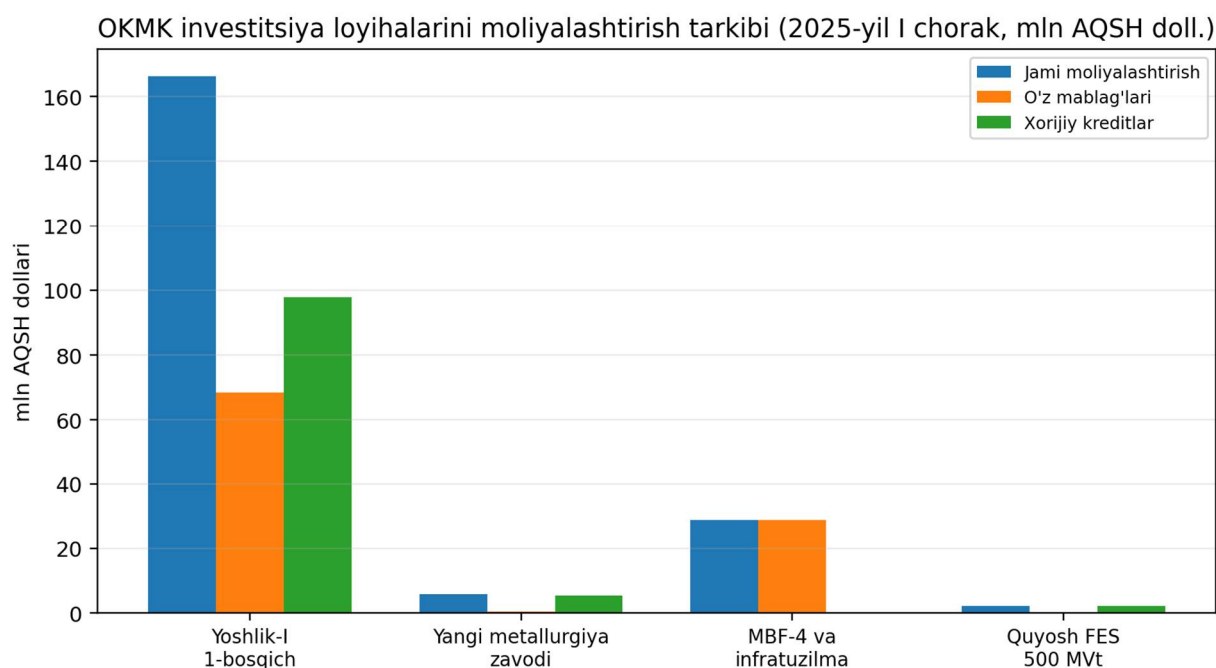
Manba: OKMKning 2025-yil I chorak investitsiya loyihalari bo'yicha ochiq ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi (3).

Bunday loyihalarda moliyalashtirish jadvali qurilish grafigi bilan sinxronlashtirilmasa, foydalanilmayotgan qarz mablag'lari bo'yicha foiz xarajatlari ortishi yoki aksincha, mablag' yetishmasligi sababli qurilish sur'ati sekinlashishi mumkin.

1-jadvaldan ko'rinadiki, loyihalar o'rtasida moliyalashtirish sur'ati va manbalari tarkibi keskin farqlanadi. "Yoshlik-I" 1-bosqich birinchi navbatida chorak moliyalashtirishining 58,9 foizga yaqini xorijiy kreditlar, 41,1 foizi korxona mablag'lari hisobiga to'g'ri keladi. Yangi metallurgiya zavodida esa xorijiy kredit ulushi 90 foizdan yuqori. MBF-4 loyihasida ko'rsatilgan chorak moliyalashtirish to'liq korxona mablag'lari hisobidan shakllangan. Bu holat har bir loyiha uchun alohida kapital strukturasini shakllantirish zarurligini ko'rsatadi.

Manba: (3) asosida muallif hisob-kitobi.

1-rasm. OKMKning ayrim investitsiya loyihalarida moliyalashtirish manbalari tarkibi

Umumiy hisobda 2025-yil I chorakda ochiq ma'lumotlarda keltirilgan loyihalar bo'yicha moliyalashtirish 205,4 mln dollarni tashkil etgan bo'lib, shundan 100,0 mln dollari korxonaning o'z mablag'lari, 105,4 mln dollari to'g'ridan-to'g'ri xorijiy kreditlar hissasiga to'g'ri kelgan (3). Demak, tashqi qarz manbalari va ichki mablag'lar o'rtasida nisbatan muvozanatli tarkib mavjud. Biroq loyiha kesimida bu nisbat keskin farqlanadi; shuning uchun moliyalashtirish samaradorligini faqat portfelning umumiy ko'rsatkichi bilan baholash yetarli emas.

OKMK miqyosidagi yirik loyihalarda moliyalashtirish samaradorligini oshirishning birinchi mexanizmi - portfelni moliyaviy ustuvorliklar bo'yicha segmentatsiya qilishdir. Loyiha strategik ahamiyati, NPV, IRR, eksport tushumi yaratish salohiyati, texnologik bog'liqligi va risk darajasi bo'yicha guruhlanishi lozim. Kapital cheklangan sharoitda yuqori NPV va ishlab chiqarish zanjirida "tor

bo'g'in"ni bartaraf etuvchi loyihalarga ustuvor moliyalashtirish berilishi maqsadga muvofiq (5,9).

Ikkinchi mexanizm - WACCga asoslangan moliyalashtirish chegarasini belgilash. Har bir loyiha uchun qarz va o'z kapitali narxi, soliq ta'siri va valyuta tavakkali hisobga olinib minimal talab etiladigan rentabellik aniqlanishi kerak. Agar loyiha IRR ko'rsatkichi WACCdan sezilarli darajada yuqori bo'lsa, loyiha korxona qiymatini oshiradi; aks holda moliyalashtirish strukturasi yoki loyiha parametrlari qayta ko'rib chiqilishi zarur (8,9).

Uchinchi mexanizm - bosqichma-bosqich (stage-gate) moliyalashtirish. Kredit yoki o'z mablag'lari bir yo'la to'liq ajratilmasdan, loyiha bosqichlari yakunlanishi, texnik KPI va xarajat limitlari bajarilishiga bog'lab berilishi kerak. Bu yondashuv kechikishlar va smeta oshishining moliyaviy ta'sirini kamaytiradi. Ayniqsa EPC/EPCM shartnomalari mavjud loyihalarda moliyalashtirishni bajarilgan ish hajmi va mustaqil texnik nazorat xulosasiga bog'lash samarali hisoblanadi (8,10).

To'rtinchi mexanizm - valyuta risklarini boshqarish. OKMK investitsiya loyihalarining katta qismi xorijiy uskunalar, EPC pudratchilar va xorijiy kreditlar bilan bog'liq. Shu sababli tushum valyutasi, qarz valyutasi va xarajat valyutasi o'rtasidagi nomuvofiqlikni kamaytirish muhim. Tabiiy xedj (eksport tushumlarini qarz xizmatiga yo'naltirish), valyuta rezervi, foiz stavkasini fiksatsiya qilish yoki tegishli derivativlardan foydalanish moliyaviy barqarorlikni oshiradi.

Beshinchi mexanizm - raqamli moliyaviy monitoring platformasini joriy etish. Unda har bir loyiha bo'yicha reja va fakt xarajatlari, o'zlashtirilgan kredit limiti, foiz xarajatlari, shartnoma to'lovlari, valyuta pozitsiyasi, qurilish progressi va risk indikatorlari yagona panelda aks etishi lozim. Bunday tizim rahbariyatga kechikish yoki xarajatlarda oshishini erta aniqlash va moliyalashtirish jadvaliga tezkor tuzatish kiritish imkonini beradi.

2-jadval

Investitsion loyihalarni moliyalashtirish samaradorligini oshirish bo'yicha taklif etilayotgan mexanizmlar

Mexanizm	Amalga oshirish vositasi	Asosiy KPI	Kutilayotgan natija
Portfelni ustuvorlashtirish	NPV, IRR, strategik ball, risk balli	$NPV > 0$; $IRR > WACC$	Kapital resurslarini yuqori samarali loyihalarga yo'naltirish
Kapital tarkibini optimallashtirish	WACC va DSCR asosidagi limitlar	WACC pasayishi; $DSCR > 1,2$	Qarz yukini va kapital narxini muvozanatlashtirish
Stage-gate moliyalashtirish	Bosqich yakuni va texnik KPIga bog'langan tranşlar	Reja-fakt tafovuti $< 5-10\%$	Ortiqcha xarajat va kechikishlarni kamaytirish
Valyuta riskini boshqarish	Tabiiy xedj, rezerv, fiksatsiya	Ochiq valyuta pozitsiyasi limiti	Kurs o'zgarishining qarz xizmatiga ta'sirini pasaytirish
Raqamli monitoring	Yagona loyiha dashboardi va erta ogohlantirish	CPI, SPI, cash-burn, DSCR	Tezkor boshqaruv qarorlari va shaffoflik

Taklif etilayotgan mexanizmlar o'zaro bog'liq: portfel ustuvorlashtirilgach, har bir loyiha uchun optimal kapital tarkibi belgilanadi; moliyalashtirish

tranşlarga ajratiladi; valyuta va foiz risklari nazorat qilinadi; natijalar raqamli monitoring orqali doimiy kuzatiladi. Natijada moliyalashtirish qarori bir martalik kredit jalb qilishdan uzluksiz kapital boshqaruvi jarayoniga aylanadi.

XULOSA

OKMKning yirik investitsiya loyihalari kapital sig'imi, uzoq amalga oshirish muddati va xorijiy moliyalashtirishga ehtiyojning yuqoriligi bilan tavsiflanadi. 2025-yil I chorak ma'lumotlari loyihalar kesimida moliyalashtirish manbalari tarkibi sezilarli farq qilishini ko'rsatadi. Shu sababli moliyalashtirish samaradorligini oshirish uchun yagona standart emas, balki loyiha xususiyatiga mos differensial kapital strukturasini zarur.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, samaradorlikni oshirishning asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat: investitsiya portfelini NPV va strategik ahamiyat asosida ustuvorlashtirish; WACC va DSCR ko'rsatkichlariga tayangan kapital limitlarini belgilash; stage-gate moliyalashtirishni joriy etish; valyuta risklarini tabiiy va moliyaviy xedjlash; xalqaro moliya institutlari mablag'larini uzoq muddatli va nisbatan arzon resurs sifatida faol jalb etish; reja-fakt tafovutlarini raqamli dashboard orqali boshqarish. Ushbu mexanizmlar kapital qiymatini kamaytirish, loyihalarining moliyaviy intizomini kuchaytirish va investitsiyalar qaytimini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi. "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'RQ-598-son Qonun. 25.12.2019.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-60-son Farmoni. "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida". 28.01.2022.
3. "Olmaliq kon-metallurgiya kombinati" AJ. 2025-yil I chorakda investitsiya va infratuzilma loyihalari bo'yicha ochiq ma'lumotlar. OKMK rasmiy sayti, 2025.
4. Vahobov A.V., Xajibakiyev Sh.X., Muminov N.G. Xorijiy investitsiyalar. O'quv qo'llanma. Toshkent: Moliya, 2010.
5. G'ozibekov N.G. Investitsiyalarni moliyalashtirish masalalari. Toshkent: Moliya, 2003.
6. "Olmaliq kon-metallurgiya kombinati" AJ. Investitsion loyihalar bo'yicha ochiq ma'lumotlar to'plami. 2024-2026.
7. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Pul-kredit siyosati va moliyaviy barqarorlik bo'yicha rasmiy statistik materiallar. Toshkent, 2025.
8. Gatti S. Project Finance in Theory and Practice: Designing, Structuring, and Financing Private and Public Projects. 4th ed. Academic Press, 2023.
9. Brealey R.A., Myers S.C., Allen F. Principles of Corporate Finance. 14th ed. McGraw-Hill, 2023.
10. OECD. OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises. Paris: OECD Publishing, 2024.

Mas'ul muharrir: Beglayev Uchqun

Musahhih: Boltayev Nurali

Sahifalovchi va dizaynerlar: Normurodov Sarvar,
Sharipov Shoxruh

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul hisoblanadi. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqolalar, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: licht-1989@mail.ru

Jurnalning telegram manzili: t.me/agrobiznes_elektronjournal

Telefon raqami: +998939018320, +998934393000

Jurnal rasmiy sayti: <https://www.agrobiznesjournal.uz>

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali 2023-yil 23-maydan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan C-5669225 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №083688

Manzilimiz: Toshkent viloyati, Qibray tumani,
Universitet ko'chasi, 2-uy